

eMelinda-seurantakyselyn tuloksia

Julkaisu eMelinda-seurantakyselyn tuloksia	
Julkaisija Melinda-palvelu, Kansalliskirjasto	Julkaisuajankohta 2.8.2018
Tekijä Melinda-palvelu, Kansalliskirjasto	
Lisenssi <p>Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 -lisenssillä.</p>	
Julkaisun pysyvä osoite URN:NBN:fi-fe2018080233264	
Yhteystiedot melinda-posti(at)helsinki.fi	

2.8.2018

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tausta ja tavoitteet	1
3	Seurantakyselyn toteutus	1
4	Tulokset	2
4.1	Kyselyyn vastanneet.....	2
4.2	eMelinda-kehitysohjelman viestintä	2
4.3	eMelinda-talkoot.....	3
4.4	Kommentteja Muuntaja-työkalusta.....	8
4.5	Ohjeistus ja linjaukset.....	9
4.6	Verkkoaineiston kuvailun laatu.....	9
5	Tulosten arviointi ja johtopäätökset.....	10
6	eMelinda-kehitysohjelman jatko	11
LIITTEET.....		12
	Webropol-kyselylomake.....	12
	Keskeisiä käsitteitä.....	16

1 Johdanto

Kansallisen metatietovarannon Melindan tavoitteena on kerätä kaiken Suomessa käytetyn aineiston metatieto saman katon alle, jotta sen ylläpito ja uudelleenkäyttö olisi mahdollisimman helppoa ja sujuvaa. Sama tavoite koskee myös suomalaisiin kirjastoihin hankitun ja avoimesti verkossa saatavilla olevan e-aineiston metatietoja. Tavoitteen saavuttamiseksi Melinda-kirjastoissa pantiin alulle eMelinda-kehitysohjelma ja e-aineiston kuvailutalkoot, joilla kannustetaan kirjastoja kuvailemaan kokoelmistaan löytyvät e-aineistot yhteiseen metatietovarantoon paikallistietokannan sijaan.

Raportti käsittelee eMelinda-kehitysohjelman seurantakyselyn tuloksia. Tietojen pohjana on käytetty vuonna 2018 huhti-toukokuun vaihteessa tehtyä kyselyä, jolla kartoitettiin eMelinda-kehitysohjelman ja kuvailutalkoiden ensimmäisen vaiheen toimenpiteiden edistymistä Melinda-kirjastoissa. Lisäksi kyselyllä kerättiin kirjastojen kokemuksia uusista, Melinda-ympäristöön kehitetyistä kuvailun apuvälineistä, kuten Muuntaja-ohjelmasta. Metatietovaranto Melindassa kiinnosti erityisesti tietää, oliko e-aineiston kuvailu lisääntynyt kirjastoissa kehitysohjelman ja talkoiden aloittamisen jälkeen. Kyselyllä haluttiin myös tarkentaa aiemman e-aineistokartoituksen tuloksia kotimaisten e-aineistojen suhteen.

2.8.2018

2 Tausta ja tavoitteet

Melinda on laadukkaan kuvailutiedon tuotantoympäristö, joka mahdollistaa yhteen toimivan ja linkittyvän metatiedon tuotannon myös tulevaisuudessa.

Metatietovaranto Melindaa kehitetään jatkuvasti vastaamaan yhä paremmin kirjastojen muuttuvia tarpeita. Strategiakaudella 2017–2020 palvelun toimintamallia ja tekniikkaa kehitetään huomioiden lähivuosina muuttuvan kuvailuympäristön vaatimukset. Elektronisten aineistojen määrän kasvaessa ja painetun aineiston roolin pienentyessä e-aineistoihin liittyvät kysymykset ovat jatkuvasti esillä palvelun kehitystyössä. Melinda-yhteistyössä on keskeistä löytää sujuvia ratkaisuja elektronisten aineistojen metatietojen hallinnointiin.

eMelinda-kehitysohjelma ja talkoot aloitettiin vuonna 2017 tehdyn *Melindan e-aineistokartoituksen* (<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201803023710>) tulosten pohjalta. Kehitysohjelman tavoitteena on edistää etenkin kotimaisten e-aineistojen nykyistä laajempaa metatietojen koontia ja kuvailua Melindaan, sekä kehittää tätä tavoitetta tukevia työkaluja. Kirjastoja on kehitysohjelman alusta lähtien, kesästä 2017, kannustettu osallistumaan talkoisiin ja kuvailemaan e-aineistoja Melindaan oman paikallistietokannan sijaan. Kirjastoja on haluttu kannustaa lisäämään varsinkin kotimaisten e-aineistojen kuvailua. Kun e-aineistojen metatiedot kootaan kattavasti kansalliseen metatietovarantoon, ne ovat helpommin eri kirjastojen ja kirjastosektorien hyödynnettävissä. Näin myös kirjastojen päällekkäinen työ vähenee, kun kuvailuyhteisön jäsenet voivat hyödyntää toisissa kirjastoissa tehtyjä kuvailuja.

Kehitysohjelman ensimmäinen vaihe koostuu seuraavista tavoitteista ja toimenpiteistä:

- Kotimaiset e-aineistot kattavasti kansalliseen metatietovarantoon
 - Melinda-kirjastot kutsuttiin ottamaan osaa talkoisiin, jotta e-aineistojen kuvailun määrä kasvaisi yhteisessä metatietovarannossa
- Uusia työkaluja Melinda-ympäristöön kuvailutyön tueksi
- E-aineistojen linjaukset ja ohjeistus kuntoon
- Melindan e-aineistot Melinda-talonmiesryhmän tarkkailuun

3 Seurantakyselyn toteutus

Kysely toteutettiin Webropol-kyselytyökalulla huhti-toukokuussa 2018. Se lähetettiin kaikille 43:lle Melindassa mukana olevalle kirjastolle ja kirjastojen yhteenliittymälle (yhteiskirjastoille ja ns. kirjastokimpoille) Melindan palvelupostista. Viesti sisälsi linkin verkkokyselyyn ja lyhyen saatteen eMelinda-kehitysohjelman tavoitteista. Kirjastoilta pyydettiin vastaukset kootusti niin, että jokainen kirjasto lähetti yhden vastauslomakkeen. Kysely oli avoinna 19.4.–4.5.2018 välisen ajan. Lomakkeen kysymykset on koottu tämän raportin loppuun liitteeksi. Kyselyyn vastaamisesta lähetettiin yksi muistutusviesti 2.5.2018, pari päivää ennen kyselyn loppua. Vastausajan jälkeen kyselyn tietoja käsiteltiin ohjelmallisesti ja tuloksista tehtiin havainnollistavia kaavioita.

Kysely koostui osin saman tyyppisistä kysymyksistä kuin aiemmin tehty Melindan e-aineistokartoitus, mutta mukana oli myös kysymyksiä Muuntaja-työkalusta, Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmän (KUMEA:n) uudesta verkkoaineistojen kuvailuohjeesta ja eMelinda-talkoista.

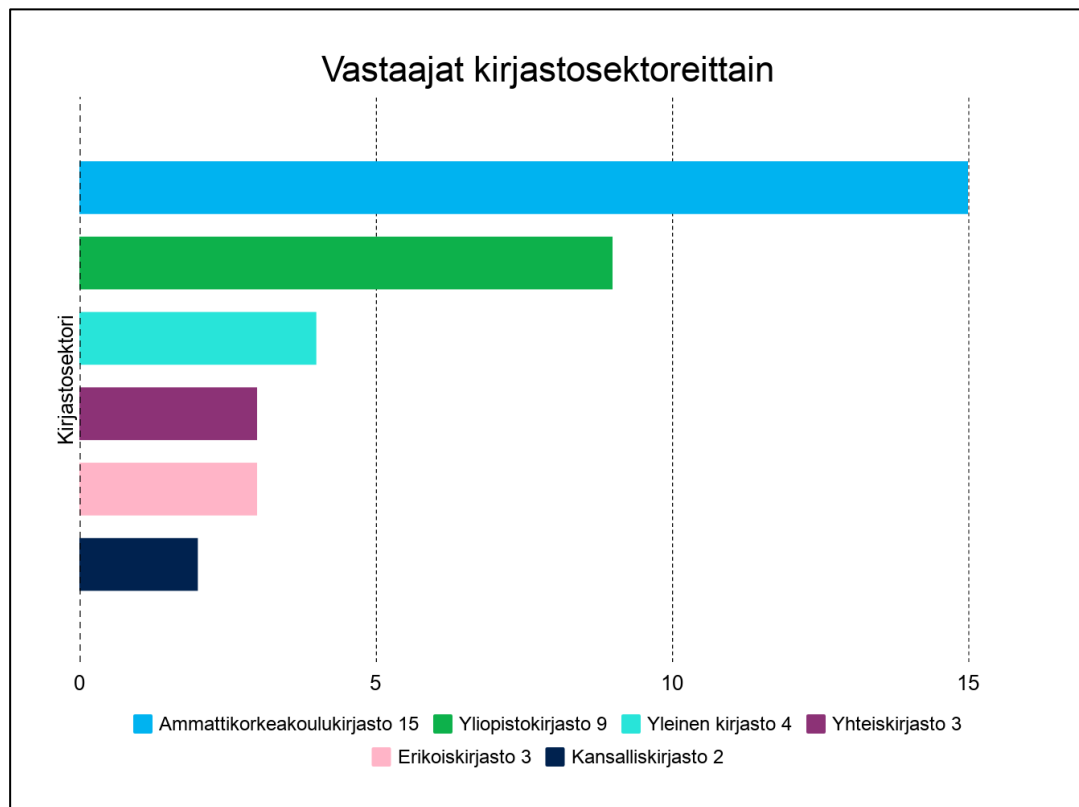
2.8.2018

4 Tulokset

Selvyyden vuoksi kyselyn tulokset on raportissa jaoteltu alalukuihin esitettyjen kysymysten aihealueiden mukaan. Luvut etenevät yleisten havaintojen kautta käsittelemään eMelinda-kehitysohjelman viestintää, e-aineiston kuvailutalkoita, Muuntaja-työkalua, kuvailuohjeistuksia ja verkkoaineiston kuvailun laatua.

4.1 Kyselyyn vastanneet

Kyselyyn vastasi 35 Melinda-kirjastoa, mutta yhteensä vastauksia saatiin 36 kappaletta, sillä Kansalliskirjastosta vastattiin kahdesti. Syynä tähän oli Kansallisbibliografia-kuvailun ja Helka-tietokantaan tehtävän kuvailun eri painotukset, jotka eivät yhteisessä vastauksessa olisi tulleet esille. Vastausprosentti oli kiitettävän suuri, sillä kaikkiaan yli 80 prosenttia kaikista Melinda-kirjastoista vastasi kyselyyn. Odotetusti eniten vastauksia saatiin lukumäärältään suurimmalta kirjastosektorilta, ammattikorkeakoulukirjastoista, ja toiseksi eniten yliopistokirjastoista. Yleisistä kirjastoista kaikki neljä Melinda-yhteistyössä mukana olevaa kirjastoa/kirjastokimppaa vastasi kyselyyn. Yleisten kirjastojen ja yhteiskirjastojen vastauslukumäärä voi vaikuttaa pieneltä, mutta todellisuudessa molemmissa sektoreissa yhteenliittymät koostuvat useista, jopa kymmenistä eri kirjastoista. Myös mukana olevat erikoiskirjastot yhtä lukuun ottamatta vastasivat kyselyyn. Vastausten jakauma on esitetty kuvassa 1.

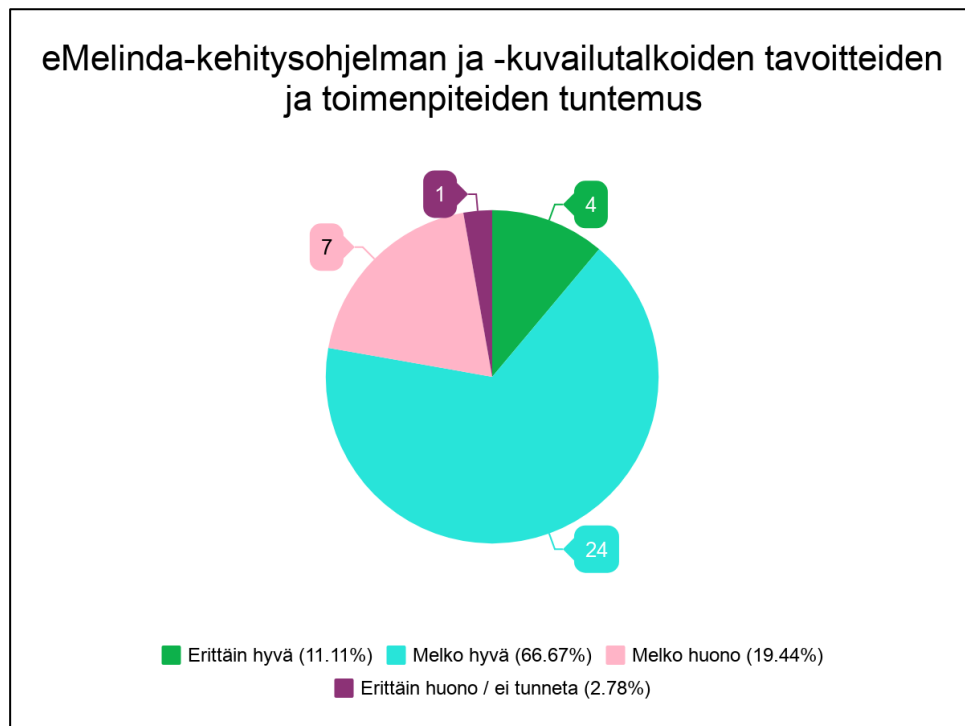
Kuva 1. Vastausten jakauma kirjastosektoreittain.

4.2 eMelinda-kehitysohjelman viestintä

Kyselyn ensimmäinen osuus käsitteli eMelinda-kehitysohjelman viestinnän onnistumista (kuva 2). Suurimmalle osalle, eli lähes 80 prosentille vastanneista, eMelinda-kehitysohjelma oli hyvin tai melko tuttu. Vain yhdelle kirjastolle kehitysohjelma oli lähes tai täysin tuntematon. Sanallisia

2.8.2018

vastauksia pyydettiin varsinkin niiltä, joille kehitysohjelma oli tuntemattomampi. Vastauksista kävi ilmi, että eMelinda oli nimenä tuttu, mutta asiaan ei ollut ehditty perehtyä ajanpuutteen tai muiden syiden vuoksi. Joissain vastauksissa mainittiin, että tiedot e-aineistoista saadaan muualta, kuten ulkomaisista tietämyskannoista. Näistä saatavat metatiedot tosin koskevat lähinnä vieraskielistä aineistoa, sillä kotimaisia e-aineistoja kuvaillaan kansainvälisesti vain vähän tai ei ollenkaan.

Kuva 2. eMelinda-kehitysohjelman viestinnän onnistuminen ([kysymys 3](#)).

Kehitysohjelmasta on kyselyvastausten perusteella saatu tietoa monista eri kanavista. Suurimmalle osalle vastaajista pääasialliset kanavat olivat Kansalliskirjaston sähköpostilistat, Melindan talonmiehen tuokiot ja paimenkirjeet, sekä Kansalliskirjaston Missä mennään -webinaarit. Nämä kanavat tavoittavat vaihtelevasti lähemmäs tai yli 80 prosenttia vastanneista kirjastoista. Lisäksi yli puolet lukee Melindan asiakaswikiä osoitteessa <https://www.kiwi.fi/display/melinda>.

4.3 eMelinda-talkoot

E-aineistojen kuvailuprosessi

Kyselyn pääosuuden muodostivat kysymykset eMelinda-talkoiden kulusta ja onnistumisesta. Seuraavan sivun kuvan 3 perusteella lopputulokset voivat näyttää yllättäviltä, mutta avovastauksista käy ilmi, että kysymyksen *Missä määrin kirjastosi on muuttanut verkkoaineistojen kuvailuprosessia eMelindan myötä?* muotoilua olisi pitänyt vielä miettiä. Kysymys oli epäselvä, sillä numeeriset tulokset olivat jossain määrin ristiriitaisia sanallisten vastausten kanssa. Nyt kysymyksen oletuksena oli, että kuvailuprosessia on muutettu kuvailutalkoiden aloittamisen jälkeen eikä kysymyksessä otettu huomioon, että monissa kirjastoissa kuvailuprosessit ovat jo täysin toimivat myös e-aineistojen osalta. Avovastauksissa kommentoitiin muun muassa:

Käynnistimme e-aineistojen kuvailun uudelleen

Ennenkin ollaan aineistoja kuvailtu, ei olla muutettu sitä mitä kuvaillaan

2.8.2018

Olemme jo ennestään vieneet omia opinnäytteitä Melindaan, ei ole suuresti muuttanut mitään, koska muun aineiston määrä on vielä vähäinen, ei ole vielä mahdollista viedä e-kirjapaketteja

Kuvailuprosessissa otettu paljolti huomioon suositukset jo ennen talkoita.

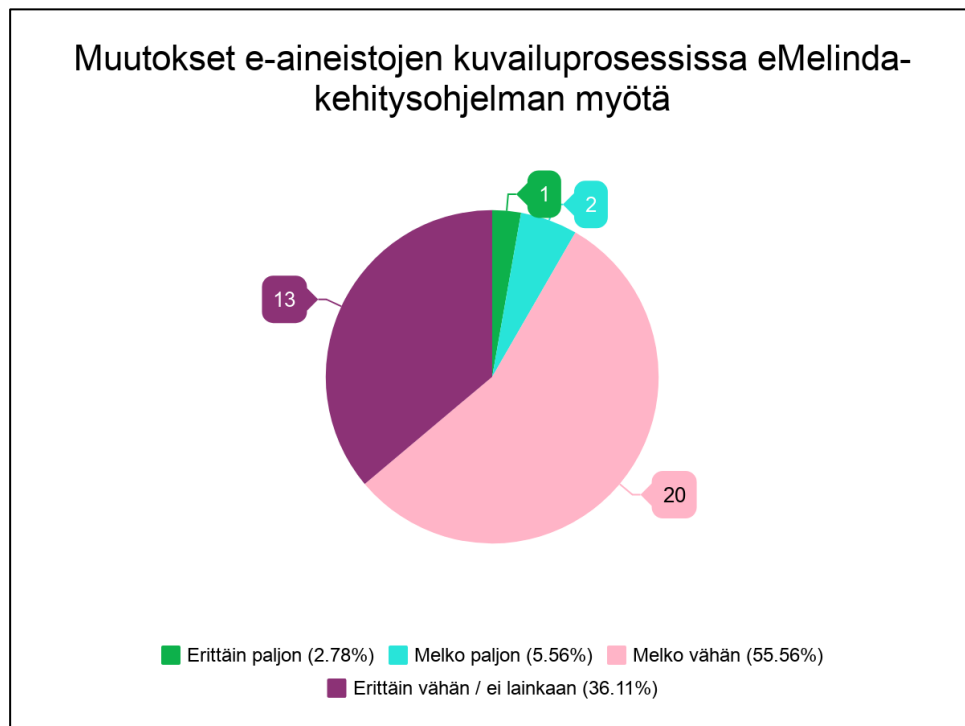
Olemme koko ajan kuvailleet e-aineistoja Melindaan, tämä projekti ei ole juurikaan muuttanut käytäntöjä

Joitain kommentteja annettiin myös siitä, miten prosessia on muutettu:

Uusien kuvailua nopeuttavien välineiden (esim. muuntaja) kehitystyö on ollut merkittävä asia kuvailuprosessin sujuvoittamisessa

Aineisto luetteloidaan Melindaan, esim. Alma Talent Pron e-kirjat.

Olemme aloittaneet e-kirjojen kuvailun Melindaan, aiemmin kuvailimme vain paikallisesti omaan tietokantaan.

Kuva 3. eMelinda-kehitysohjelman vaikutus kuvailuprosessiin ([kysymys 5](#)).

Ristiriitaisista vastauksista huolimatta näyttää siltä, että e-aineistojen kuvailu Melindaan lisääntyy sitä mukaa kuin niitä otetaan käyttöön kirjastoissa. Melindan talonmies tarkkailee tilannetta laadunparannusmielessä.

Osallistuminen kuvailutalkoisiin

Kyselyn keskeisin kysymys oli *Missä määrin kirjastosi on osallistunut eMelinda-kuvailutalkoisiin?*, jonka vastaukset osoittavat, että yhä useampi kirjasto kuvailee myös e-aineistoja metatietovaranto Melindaan. Kolmasosa vastanneista kirjastoista on osallistunut eMelinda-talkoisiin melko tai erittäin paljon ja yksi kolmasosa on ollut mukana pienellä panoksella (kuva 4 alla). Entistä enemmän on esimerkiksi alettu kuvailla organisaatioiden omia e-julkaisuja, vapaasti saatavilla olevaa aineistoa, ostettuja yksittäisiä e-kirjoja ja kotimaisia digitaalisia oppimateriaaleja. Melindan talonmiehen seurannassa onkin huomattu, että päivittäinen tietuemäärien kasvu on e-aineistoissa ollut suhteellisesti suurempaa kuin metatietovarannossa keskimäärin. Alla otteita avovastauksista:

2.8.2018

Olemme alkaneet kuvailla 2018 hankitut e-kirjat ja äänikirjat ja vieneet kaiken Melindaan

Kotimaiset luetteloidaan aina Melindaan, ulkomaisia e-kirjoja emme pääsääntöisesti luettelo ollenkaan

Luetteloidaan kaikkea se mikä on mahdollista

Omien e-julkaisujen kuvailu ja tallennus

Yksi kolmasosa kyselyyn vastanneista kirjastoista ei ole vielä osallistunut eMelinda-talkoisiin. Näistä kirjastoista osalla syynä ovat olleet niukat resurssit, ja osa puolestaan on ollut odottavalla kannalla tarkempien kuvailuohjeiden puuttuessa. Tässä vastaajajoukossa oli kirjastoja, jotka eivät kuvaile e-aineistoja lainkaan, mutta myös kirjastoja, jotka kuvailevat e-aineistot vain omaan paikallistietokantaansa. Alla poimintoja esitetyistä syistä:

Emme pääsääntöisesti kuvaile verkkoaineistoja.

Kuvailun resurssipula

Yhdistymisprosessi menossa. Tämä työllistää nyt ja käytäntöjä yhdistyneessä kirjastossa mietitään aikanaan.

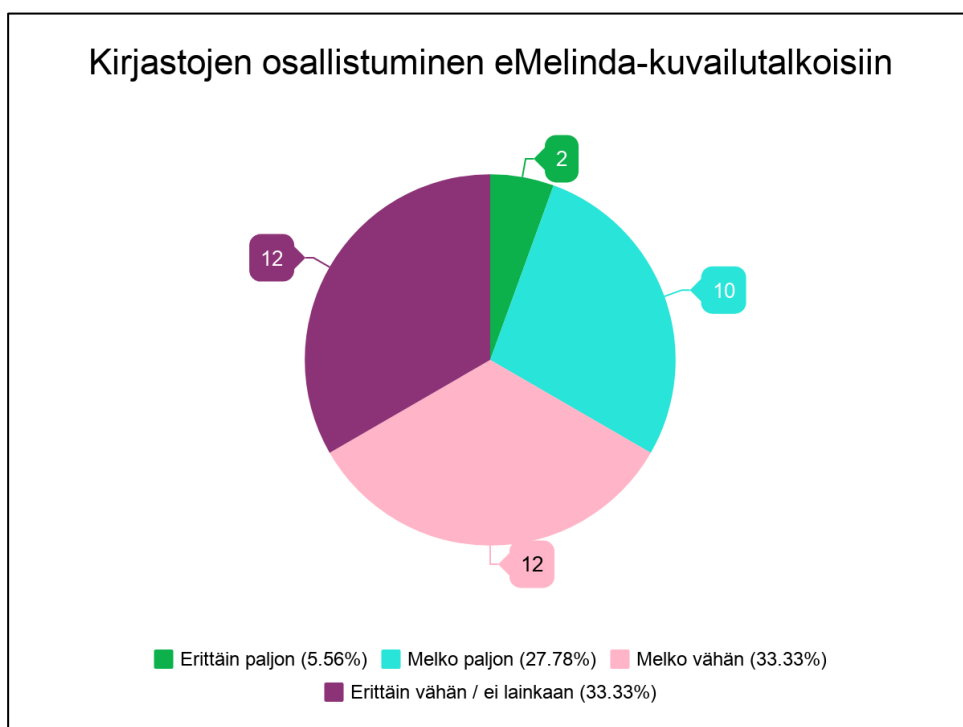
Emme tällä hetkellä kuvaile e-aineistoa Melindaan

Aineiston vähäisyys

Remontti ja muutto vaikeuttanut kaikkea työtä viime syksystä alkaen

Luetteloitu enimmäkseen paikallistietokantaan

Olemme odottaneet yhteistä ohjeistusta

Kuva 4. eMelinda-kuvailutalkoisiin osallistuminen ([kysymys 6](#)).

2.8.2018

Joka tapauksessa on ilahduttavaa, että kolmannes vastanneista on osallistunut kuvailutalkoisiin melko tai erittäin paljon. Toivottavasti hyvät esimerkit kannustavat vielä e-aineistojen kuvailua Melindaan harkitsevia kirjastoja liittymään mukaan talkoisiin.

Kysymykseen Millä tavalla kirjastosi on osallistunut talkoisiin? Onko uusia aineistoja, joita olette alkaneet kuvailla Melindaan? saatiin ilahduttavan paljon vastauksia uusista kuvailtavaksi otetuista aineistoista. Oman organisaation e-julkaisut, Open Access -julkaisut ja maksullisista Alma Talentin e-kirjat nousevat vastauksista esiin yleisimpinä uusina kuvailtavina aineistoina. Alla poimintoja avovastauksista:

Olemme koko ajan kuvailleet e-aineistoja Melindaan. Jonkin verran on lisääntynyt vapaiden verkkoaineistojen kuvailu.

E-kirjojen lisäksi mukaan ovat tulleet e-äänikirjat.

Olemme tähänkin asti kuvailleet e-aineistot Melindaan, myös maksulliset.

Kuvailemme Melindaan e-aineistoja, joita tarvitsemme. Kuvailemme myös omat julkaisumme Melindaan.

Työprosesseja on pyritty sujuvoittamaan, jotta kotimaisen aineiston kuvailut olisivat mahdollisimman nopeasti Melindassa, ja kirjastojen käytettävissä.

Alma Talent Pron e-kirjat uusina.

Olemme kuvailleet kaiken mahdollisen, lukuun ottamatta isoja e-kirjapaketteja ja e-lehtipaketteja.

Yksittäin ostettuja e-kirjoja, joista ei saada välittäjiltä kuvailutietoja, myös open access kirjoja on kuvailtu Melindaan, ostettuja e-lehtiä on satunnaisesti luetteloitu, jos ne eivät löydy sfx:n kautta

Siltä osin kuin tämä hyödyttää omia asiakkaistamme, eikä aiheuta kohtuutonta lisätyötä. Aineistokokonaisuuksista esim. uutena pilottiaineistona olevat SKS:n OA kirjat luettelointiin aluksi (ensimmäiset 20 OA teosta), jonka jälkeen SKS jatkanut itse näiden seuraamista ja tallentamista.

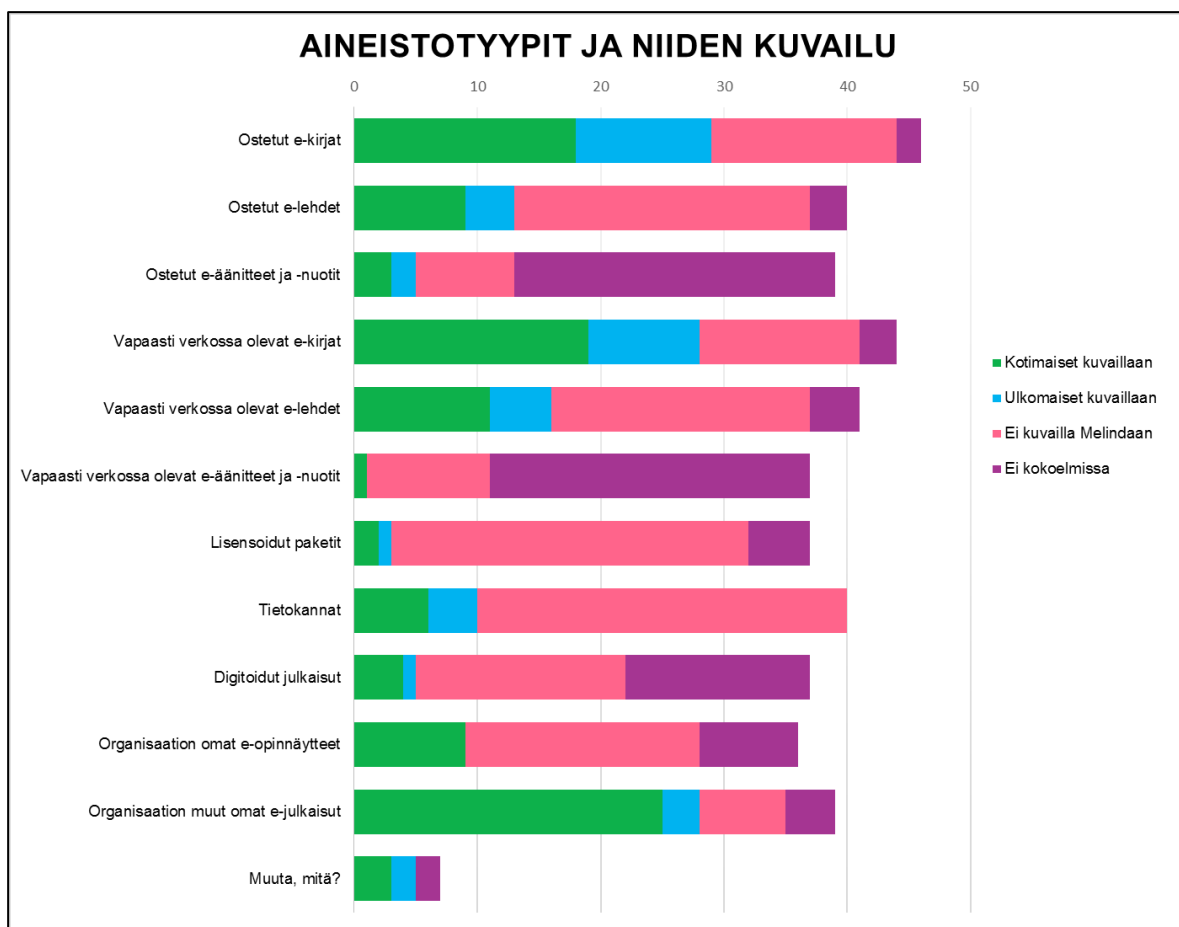
Oman organisaation julkaisusarjojen e-julkaisut, ministeriöiden julkaisusarjojen e-julkaisut (Valto), Alma Talent Verkko kirjajhyly + Alma Talent Fokus, Kauppakamari, Ammattikirjasto

Eri aineistotyyppit

eMelinda-kehitysohjelmassa pääpainopisteenä on kotimaisten e-aineistojen kuvailun lisääminen, joten seurantakyselyssä haluttiin kartoittaa tarkemmin kuvailtavien aineistojen jakaumaa niiden kotoperäisyyden selvittämiseksi. Siksi seurantakyselyssä esitettiin uudestaan aiemmassa *Melindan e-aineistokartoituksessa* kysytty *Seuraavista verkkoaineistoista kuvailemme Melindaan* -kysymys muokattuna niin, että kotimaiset ja ulkomaiset Melindaan kuvailtavat aineistot merkittiin vastauksissa erikseen. Kuvassa 5 on yleiskuva kirjastojen kuvailemista ja niiden kokoelmista löytyvistä e-aineistoista.

Aiempaan e-aineistokartoitukseen verrattuna ostettujen e-kirjojen kuvailu on kasvanut aiemmasta 15 prosentista lähes 30 prosenttiin ja ostettujen e-lehtien kuvailu on kasvanut viidestä prosentista yli kymmeneen prosenttiin. Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että prosentuaalisesti kaikkien aineistotyyppien kuvailussa on tapahtunut jonkin verran kasvua eMelinda-kehitysohjelman aloituksen jälkeen.

2.8.2018

Kuva 5. Melindaan kuvailtavien aineistojen jakauma ([kysymys 8](#))

E-aineistojen kuvailutietojen hyödyntäminen

Kysymykseen *Missä määrin kirjastosi hyödyntää Melindassa jo olevaa muiden kirjastojen tekemää verkkoaineistojen kuvailua?* saatiin eniten vastauksia keskittien molemmiin puolin, kun kolmannes vastasi hyödyntävänsä aineistoja melko paljon ja toinen kolmannes vastasi käyttävänsä valmiita kuvailuja melko vähän. Kokonaisuudessaan valmiita kuvailuja käytetään hyväksi enemmän kuin niitä ei käytetä, sillä lähemmäs 60 prosenttia vastasi kysymykseen myönteisesti. Alla poimintoja sanallisesta palautteesta ja kuva 6 vastausten jakautumisesta:

Tiedonhaussa, jonkin verran kuvailun apuna

Kotimaisia e-kirjoja, joista ei saada välittäjältä marveja Ellibs, Alma Verkkokirjahylly, Duodecimin Oppiportti

Erityisesti kotimaisissa e-kirjoissa

Omaan tietokantaamme siirretään yksittäisiä e-kirjatietueita Melindasta

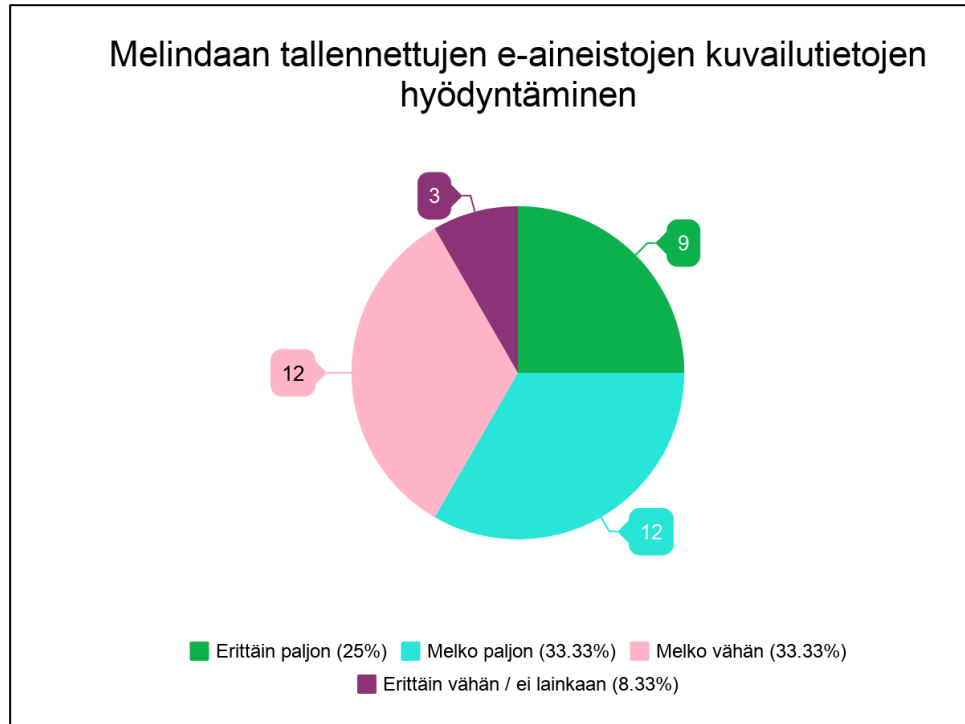
Hyödynnämme väitöskirjojen kuvailua. Muuta muiden kirjastojen kuvailemaa kotimaista aineistoa löytyy melko vähän

E-kirjojen/äänikirjojen tietueita löytyy satunnaisesti muiden kuvailemina

Jonkin verran. Kyseessä siis vapaasti saatavilla olevat e-aineistot

2.8.2018

Kotimaisten ostokirjojen tietueita voidaan kopioida

Kuva 6. Melindan verkkoaineistokuvailujen hyödyntäminen ([kysymys 9](#)).

4.4 Kommentteja Muuntaja-työkalusta

Muuntaja on Melinda-ympäristöön kehitetty ohjelma tietueiden muuntamiseen aineistotyyppistä toiseen. Tällä hetkellä Muuntajalla tuotetaan e-aineistotietueita painetun version tietueista, mutta myös muut, eri ilmasujen väliset muunnokset ovat mahdollisia. Esimerkiksi on suunniteltu äänikirjatietueen tuottamista painetun aineiston kuvailusta ja painetun version tietueen tuottamista e-versiosta.

Muuntaja julkaistiin 2017 marraskuun lopulla, jonka jälkeen käyttäjät ovat antaneet siitä korjaus- ja kehittämisohjeita. Palautteen perusteella Muuntajaa on kehitetty huomattavasti, jotta sen käyttö olisi entistä sujuvampaa ja organisaatioiden erilaisia tarpeita pystyttäisiin ottamaan huomioon mahdollisimman hyvin. Työkalua on esitelty käytännönläheisesti Talonmiehen tuokiossa marraskuussa 2017 ja Melinda-päivässä toukokuussa 2018, tallenteet löytyvät Melinda-palvelun asiakaswikistä (<https://www.kiwi.fi/x/VYL9Ag>). Kyselyssä tiedusteltiin *Missä määrin kirjastosi kuvailijat ovat ottaneet käyttöön Melinda-palvelun tarjoaman Muuntaja-työkalun?*, johon 75 % vastasi, ettei työkalua ole otettu käyttöön tai sitä on kokeiltu vähän. Ne, jotka olivat käyttäneet Muuntajaa pitivät sitä hyvänä ja helppokäyttöisenä työvälineenä, joka nopeuttaa työntekoa, vaikka kehitettävää toki on vielä. Muuntajan kehitystyö etenee myös jatkossa käyttäjien antaman palautteen pohjalta.

Muuntaja-työkalusta annettua palautetta:

Helppo käyttää, nopeuttaa työtä paljon.

Emme ole pääsääntöisesti kokeneet tarvetta käyttää. Voisi olla käyttökelpoinen.

Ihan käyttökelpoinen työkalu, helppokäyttöinen.

2.8.2018

Ihan mahtava helpotus suhteessa vanhaan! Käytämme sitä kyllä jos on soveltuvia tietueita.

Ei hirveästi hyötyä Aurora-kirjastoille, mutta olemme soveltaneet ohjelman periaatetta Auroran luettelointityökaluun

Palautetta on annettu suoraan kehittäjälle, joka on myös tehnyt toivottuja parannuksia

Pientä fiksausta vailla kenttien suhteen. Muuten loistava palvelu. Myös e-versiosta painetuksi olisi hyvä olla.

Vaikuttaa hyödylliseltä ja kätevältä työkalulta, kun vaan saamme sen käytön käynnistymään.

Hyvä että on tehty työkalu tarjolle, joka avustaa tallentajia Melindassa, koska kopion tekeminen ja tästä e-tietueeksi muuttaminen on hitaampaa Alephissa kuin Voyagerissa. Toki työkalun käyttö vaatii tietneen tarkistamisen ja korjaamisen, mutta pohja on olemassa.

Lisäksi kysyttiin kirjastojen toiveita millaisia muita työkaluja tai apuohjelmia Melinda-kuvailuympäristöön tarvitaan Muuntajan lisäksi. Vastauksissa toivottiin muun muassa mahdollisimman pitkälle vietyä automatisointia, Annif-ohjelman kehittämistä, osakohteellisten aineistojen huomioon ottamista apuohjelmissa, enemmän ja havainnollisempia kuvailuesimerkkejä, massakorjausohjelmia ja linkkien tarkastusvälinettä. Kaikkia ehdotuksia ja niiden toteuttamiskelpoisuutta pohditaan Melinda-palvelussa ja kehittämisestä tiedotetaan asioiden edetessä.

4.5 Ohjeistus ja linjaukset

Kysymykseen *Missä määrin kirjastosi on ehtinyt tutustua KUMEn uuteen verkkoaineistojen kuvailuohjeeseen?* 69 % vastasi, että ohjeeseen on ehditty perehtyä vähän tai ei lainkaan. Vastausten jakautuminen näin oli ymmärrettävää, sillä kuvailuohje julkaistiin vasta äskettäin, joten valtaosa ei ollut vielä ehtinyt tutustua siihen. Avovastauksista kävi myös ilmi, että viestintä kuvailuohjeen julkaisemisesta ei ollut ehtinyt tavoittaa kaikkia. Lisäksi kuvailuohjeen osittainen keskeneräisyys oli vähentänyt monien lukuintoa.

Toukokuussa 2018 järjestettyä Melinda-päivää varten kyselyssä pyydettiin ehdotuksia käsiteltäviksi asioiksi verkkoaineiston kuvailuun liittyen. Ehdotuksia saatiin roppakaupalla, kiitos kaikille vastaajille. Melinda-päivän jälkeen ohjeistusta on päivitetty ja siihen on lisätty tietue-esimerkkejä. KUMEA ylläpitää verkkoaineiston kuvailuohjetta, kuten muitakin kuvailuohjeita. Melinda-päivässä esiin nousseita asioita käsitellään KUMEn kokouksissa ja ohjeita tarkennetaan tarvittaessa. Ohjeistusta kannattaa seurata aktiivisesti, koska sitä päivitetään säännöllisesti.

4.6 Verkkoaineiston kuvailun laatu

Melindaan tehtyjä e-aineistokuvailuja pidettiin pääsääntöisesti melko laadukkaina. Avovastauksissa mainittiin puutteita esimerkiksi kiinteämittaisissa ja erilaisissa huomautuskentissä. Kirjastot esittivät monenlaisia toiveita Melinda-kuvailun laadun parantamiseksi, kuten vanhentuneiden linkkien automaattista tarkistusta, tuplakenttien ja -tietueiden sujuvampaa siivoamista, sekä mahdollisuutta tehdä massakorjauksia itse tai saada enemmän aikaa niihin reagoimiseen.

Useassa vastauksessa nostettiin esiin tulevat muutokset Melinda-kirjastojen käyttämissä paikallisjärjestelmissä ja niiden vaikutukset e-aineistojen kuvailun tarpeellisuuteen, kun ulkomaisista tietämuskannoista alkaa saada aineiston metatiedot suoraan omaan paikallistietokantaan. Tämä ei kuitenkaan ratkaise kotimaisen e-aineiston kuvailua, sillä niiden

2.8.2018

metatietoa on tallennettu hyvin vähän kansainvälisiin tietokantoihin. Vapaassa palautteessa toivottiin lisää koulutusta ja tarkempaa tietoa siitä, miten Melindassa olevan metatiedon paikkansapitävyyttä seurataan.

5 Tulosten arviointi ja johtopäätökset

Mitä johtopäätöksiä voimme vetää kyselyvastausten perusteella? Ainakin voidaan sanoa, että eMelinda-kuvailutalkoita jatketaan, koska työ on kesken. Kotimaisten e-aineistojen kuvailuun pitää panostaa, sillä niiden löytyminen muualta on pienen kielialueen vuoksi epätodennäköistä. E-aineiston kuvailussa automaattisten tarkistusten tekeminen on välttämätöntä, sillä verkko-osoitteet eivät säily samoina pitkään. Tämän vuoksi pysyvien tunnisteiden tallentaminen on tärkeää, koska niillä aineisto löytyy, vaikka sen sijainti muuttuisi verkossa.

Kyselyn tulokset ovat lupaavia, mutta vielä riittää tekemistä. Yhteistyössä jo pienikin panostus riittää, kuten Melinda-päivässä 22.5.2018 esillä ollut taulukko (kuva 7 alla) osoittaa. Jos yhdessä kirjastossa kuvaillaan yksi e-aineisto per työpäivä, kuvailuja on vuoden loppuun mennessä kertynyt jo 200 kappaletta. Kun tämä kerrotaan Melinda-kirjastojen lukumäärällä on vuosittainen kertymä jopa 8000 kuvailtua teosta, 16 000, jos kaikki kirjastot kuvailevat kaksi teosta päivässä. Yhteinen metatietovaranto kasvaa yllättävän vähällä vaivalla.

Pienistä puroista kasvaa iso virta

Kirjastojen lkm	Kuvailtujen e-aineistojen määrä per pv	Päivien lkm per vuosi	Uusia kuvailtuja e-aineistoja Melindassa per vuosi
1	1	200	200
40	1*40 = 40	200	40*200 = 8 000
1	2	200	400
40	2*40 = 80	200	80*200 = 16 000

Yhteisen hyvän kartunta vuositasolla

Kuva 7. Melindaan kuvaillun e-aineiston kumuloituminen vuodessa (<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018052524633>)

Kansalliseen metatietovaranto Melindaan kuvailluista e-aineistoista on paljon hyötyä kuvailuyhteisössä mukana oleville kirjastoille. Aineiston kuvailutietojen yhteiskäytön ja muiden tekemän työn hyödyntäminen nopeuttaa omaa kuvailutyötä ja lisää kirjaston e-aineistokokoelmien näkyvyyttä, koska Melinda on kansallisesti ja kansainvälisesti näkyvä palvelu. Lisäksi yksilötasolla on palkitsevaa, kun oman kuvailutyön tulos näkyy laajasti. Melinda-yhteistyössä tehdyssä aineistonkuvailussa on vähemmän virheen mahdollisuuksia, kun kuvaillessa käytetään auktoriteettitietueita ja metatietoja tutkii useampi kuin yksi silmäpari. Näin metatiedon laatu ja yhtenäisyys paranee.

2.8.2018

6 eMelinda-kehitysohjelman jatko

eMelinda-kehitysohjelmaa jatketaan, koska kaikkia sen tavoitteita ei ole saavutettu. E-aineistojen nykyistä laajempi metatietojen koonti Melindaan vaatii vielä työtä. Etenkin kotimaisten e-aineistojen kuvailutiedot olisi hyvä saada tallennettua yhteiseen metatietovarantoon paikallistietokantojen sijaan. Kehityssuunta e-aineistojen kuvailussa metatietovaranto Melindaan on kuitenkin myönteinen, sillä yhä useampi kirjasto tekee töitä sen eteen. Tehtävää riittää, mutta yhteistyössä se jakautuu tasaisemmin, kun mahdollisimman moni kantaa kortensa kekoon. Kuten edellisen sivun taulukon otsikossa niin osuvasti sanotaan, *pienistä puroista kasvaa iso virta*.

Nyt onkin kirjastoille hyvä hetki tarkistaa e-aineistojen kuvailukäytäntöjä ja liittyä mukaan talkoisiin sekä alkaa kuvailla e-aineistoja Melindaan. Kehitysohjelman ensimmäistä vaihetta jatketaan toistaiseksi ja se saattaa edetä toisen vaiheen kanssa limittäin. Esimerkiksi Muuntaja-työkalua ja KUMEn verkkoaineistojen kuvailuohjetta kehitetään edelleen, joten näiden edistymistä kannattaa vastaisuudessa seurata aktiivisesti.

Ensimmäisen vaiheen tavoitteet ja toimenpiteet:

- Kuvailutalkoiden jatkaminen
 - Painopisteenä kotimaisten e-aineistojen kattava kuvailu kansalliseen metatietovarantoon, sillä tietojen löytäminen esim. kansainvälisistä tietämyskannoista on epätodennäköistä
- Muuntajan kehittäminen edelleen,
 - Erityisesti keskitytään muunnosprofileihin
- Kuvailuohjeen jatkokehitys
- Ulkoisten toimijoiden aineistokanavan toteuttaminen
 - Kanava on tarkoitus avata Melindan erätuontijärjestelmässä
 - Vapaakappaleina saatavat e-aineistot, esim. e-kirjakaupat Elisa Kirja ja Ellibs; näissä tarjolla myös takautuvia aineistoja

Seuraavan vaiheen tavoitteet ja toimenpiteet:

- FinELib-aineistot Melindaan -selvitys
 - Selvitetään mitä FinELibin kautta saatavan e-aineiston metatiedosta olisi mahdollista ja hyödyllistä tuoda Melindaan
- DOAB- ja DOAJ-tietokantojen metatiedon hyödyntämisen selvitys
 - Selvitetään OA-aineiston metatietojen haravointimahdollisuuksia näistä tietokannoista
- Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja valtion virastojen elektronisten julkaisuarkistojen metatietojen hyödyntäminen Melindassa -selvitys
- Yllä listattujen selvitysten pohjalta tehtävä mahdollinen pilotointi ja toteutus
- Mahdollisten uusien e-aineiston kuvailua helpottavien työkalujen kehittäminen taustajärjestelmään
- ARTO-viitetietokannan siirto Melindaan
 - Siirto on aloitettu vuonna 2018 ja se auttaa myös e-aineiston kartunnassa, sillä esim. journal.fi-verkkopalvelusta löytyvät tieteellisten kausijulkaisujen metatiedot tallennetaan ARTOon

2.8.2018

LIITTEET

Webropol-kyselylomake

eMelinda-kehitysohjelman seurantakysely

Metatietovaranto Melinda kehittyy jatkuvasti vastatakseen yhä paremmin kirjastojen muuttuviin tarpeisiin. Keskeisessä roolissa Melinda-palvelun kehitystyössä on ratkaisujen löytäminen sähköisten aineistojen metatietojen sujuvaan hallintaan.

Elektronisten aineistojen määrän yhä kasvaessa ja painetun aineiston määrän pienentyessä e-aineistoihin liittyvät kysymykset ovat jatkuvasti esillä. Kartoitimme vuosi sitten keväällä 2017 Melindassa mukana olevien kirjastojen e-aineistojen käsittelyyn liittyviä käytäntöjä ja haasteita. Kyselyn tulosten pohjalta käynnistimme jatkotoimenpiteenä kesällä 2017 eMelinda-kehitysohjelman ja kutsuimme kirjastot mukaan yhteisiin talkoisiin. Kartoituksen raportti ja jatkotoimenpiteet löytyvät Melinda-palvelun asiakaswikistä osoitteesta <https://www.kiwi.fi/x/QxoYBQ>.

Toivomme kirjaston vastausten olevan koottu yhdelle vastauslomakkeelle. Kyselyn vastaukset pyydetään 4.5.2018 mennessä.

eMelinda-kehitysohjelman ja talkoiden tavoitteet:

1. Kotimaiset e-aineistot kattavasti kansalliseen metatietovarantoon
 - Kirjastot mukaan eMelinda-talkoisiin
2. Uusia työkaluja Melinda-ympäristöön kuvailutyön tueksi
3. Elektronisten aineistojen linjaukset ja ohjeistus kuntoon
4. Melindan e-aineistot talonmiehen tarkkailuun (laadunparannus)

Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia.

1. Yhteystiedot *

Etunimi _____
Sukunimi _____
Organisaatio _____
Sähköposti _____

2. Vastaajan kirjastosektori tai organisaatio *

Vaihtoehdot:
Kansalliskirjasto
Yliopistokirjasto
Ammattikorkeakoulukirjasto
Yhteiskirjasto
Erikoiskirjasto/Tutkimuslaitos
Yleinen kirjasto
Muu

2.8.2018

Kehitysohjelman viestintä

3. Missä määrin kirjastosi tuntee eMelinda-kehitysohjelman ja -talkoiden tavoitteet ja toimenpiteet? Pyydämme lisätietoa, etenkin jos vastasit 1 tai 2. *

- ☐ 4: Erittäin hyvin
- ☐ 3: Melko hyvin
- ☐ 2: Melko huonosti
- ☐ 1: Erittäin huonosti / ei lainkaan

4. Mistä kanavista kirjastosi on saanut tietoa eMelinda-kehitysohjelmasta ja -talkoista? Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

- ☐ Kansalliskirjaston sähköpostilistat (voy-cat, me-luetteloiijat)
- ☐ Melindan talonmies (tuokiot, paimenkirjeet)
- ☐ Missä mennään -webinaarit
- ☐ Kansalliskirjaston uutiskirjeet
- ☐ Melinda-wiki
- ☐ Melindan palveluposti
- ☐ Kirjastoverkkopäivät
- ☐ Muu, mikä?

eMelinda-talkoot

5. Missä määrin kirjastosi on muuttanut verkkoaineistojen kuvailuprosessia eMelindan myötä? *

- ☐ 4: Erittäin paljon
- ☐ 3: Melko paljon
- ☐ 2: Melko vähän
- ☐ 1: Erittäin vähän / ei lainkaan

5b. Millaisia prosessimuutoksia kirjastossasi on tehty?
[Kysymys näkyi vain, jos yllä oli vastattu 3 tai 4]

6. Missä määrin kirjastosi on osallistunut eMelinda-kuvailutalkoisiin? Pyydämme lisätietoa, etenkin jos vastasit 1 tai 2. *

- ☐ 4: Erittäin paljon
- ☐ 3: Melko paljon
- ☐ 2: Melko vähän
- ☐ 1: Erittäin vähän / ei lainkaan

7. Millä tavalla kirjastosi on osallistunut talkoisiin? Onko uusia aineistoja, joita olette alkaneet kuvailla Melindaan?

2.8.2018

8. Seuraavista verkkoaineistoista kuvailemme Melindaan:
Valitkaa vaihtoehtot Kotimaiset ja Ulkomaiset, jos kuvailette kaikki tietyn tyyppiset verkkoaineistot kirjaston tietokantaan.

	Kotimaiset	Ulkomaiset	Ei mitään	Ei kokoelmissa
Ostetut e-kirjat *	☐	☐	☐	☐
Ostetut e-lehdet *	☐	☐	☐	☐
Ostetut e-äänitteet ja -nuotit *	☐	☐	☐	☐
Vapaasti verkossa olevat e-kirjat *	☐	☐	☐	☐
Vapaasti verkossa olevat e-lehdet *	☐	☐	☐	☐
Vapaasti verkossa olevat e-äänitteet ja -nuotit *	☐	☐	☐	☐
Lisensoidut paketit *	☐	☐	☐	☐
Tietokannat *	☐	☐	☐	☐
Digitoidut julkaisut *	☐	☐	☐	☐
Organisaation omat e-opinnäytteet *	☐	☐	☐	☐
Organisaation muut omat e-julkaisut *	☐	☐	☐	☐
E-vapaakappalekirjat *	☐	☐	☐	☐
E-vapaakappalelehdet *	☐	☐	☐	☐
E-vapaakappaleäänitteet ja -nuotit *	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä?	☐	☐	☐	☐

9. Missä määrin kirjastosi hyödyntää Melindassa jo olevaa muiden kirjastojen tekemää verkkoaineistojen kuvailua? Pyydämme lisätietoa, etenkin jos vastasit 1 tai 2. *

- ☐ 4: Erittäin paljon
- ☐ 3: Melko paljon
- ☐ 2: Melko vähän
- ☐ 1: Erittäin vähän / ei lainkaan

Muuntaja-työkalu

10. Missä määrin kirjastosi kuvailijat ovat ottaneet käyttöön Melinda-palvelun tarjoaman Muuntaja-työkalun? *

- ☐ 4: Erittäin hyvin, säännöllisesti käytössä
- ☐ 3: Melko hyvin, satunnaisesti käytössä
- ☐ 2: Melko huonosti, on kokeiltu vähän
- ☐ 1: Erittäin huonosti, ei ole kokeiltu / ei ole otettu käyttöön

11. Palautetta Muuntaja-työkalusta ja sen käytöstä

2.8.2018

12. Onko kirjastollanne muita toiveita Melinda-kuvailuympäristön työkalujen/apuohjelmien suhteen?

Ohjeistus ja linjaukset

Melindan kuvailutyön ohjeistusta on kehitetty myös verkkoaineistojen osalta yhteistyössä Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmän KUMEA:n kanssa. Uusi verkkoaineistojen kuvailuohje julkaistiin luonnoksena KUMEA-työryhmän wikisivuilla 11.4.2018:
<https://www.kiwi.fi/x/LBsvBQ>.

13. Missä määrin kirjastosi on ehtinyt tutustua KUMEA:n uuteen verkkoaineistojen kuvailuohjeeseen? Pyydämme lisätietoa, etenkin jos vastasit 1 tai 2. *

- ☐ 4: Erittäin paljon
- ☐ 3: Melko paljon
- ☐ 2: Melko vähän
- ☐ 1: Erittäin vähän / ei lainkaan

14. Melinda-päivässä 22.5.2018 esitellään myös verkkoaineistojen kuvailuohjetta. Minkälaisia asioita kirjastosi toivoisi erityisesti otettavan esille?

Verkkoaineiston kuvailun laatu

15. Ovatko Melindassa olevat verkkoaineistojen tietueet kirjastosi kannalta riittävän laadukkaita? Pyydämme lisätietoa, etenkin jos vastasit 1 tai 2. *

- ☐ 4: Erittäin hyviä, ei juuri tarvitse korjata
- ☐ 3: Melko hyviä, vähän korjattavaa
- ☐ 2: Melko huonoja, melko paljon korjattavaa
- ☐ 1: Erittäin huonoja, paljon korjattavaa

16. Onko kirjastollanne muita toiveita koskien yleisesti Melindan laadunparannusta tai tulevia tietueiden massakorjauksia, erityisesti verkkoaineistojen osalta?

Vapaa palaute

17. Voit vielä halutessasi kertoa muita huomioita, ajatuksia tai toiveita koskien eMelinda-kehitysohjelmaa ja -talkoita ja/tai yleisesti koskien verkkoaineistoja ja niiden kuvailua.

2.8.2018

Keskeisiä käsitteitä

- **Melinda on palvelu**, joka kokoaa kirjastoaineistojen kuvailevat metatiedot yhteen paikkaan ja tarjoaa ne hyödynnettäviksi yhdestä paikasta. Se liittää kirjastot kansalliseen metatietojen tuottamisympäristöön. **Kirjastoammattilainen** saa käyttöönsä välineet, joilla osallistua kirjastojen yhteisen metatietovarannon tiedontuotantoon ja tietojen hyödyntämiseen omassa ympäristössään.
- **Melinda-metatietovaranto on yhteinen tietovaranto Suomen kirjastoille**, joka kattaa tällä hetkellä yli 10 miljoonaa bibliografista tietuetta. Sisältö kuvataan MARC 21 -formaattissa RDA-kuvailusääntöjen mukaisesti. Melinda periytyy Lindasta, yliopisto- ja yhteiskirjastojen sekä eräiden erikoiskirjastojen yhteisluettelosta. Kirjastojen viitetietojen lisäksi se sisältää Suomen kansallisbibliografian. Vuosina 2012-2014 mukaan tulivat amk-kirjastot ja vuonna 2015 ensimmäiset yleiset kirjastot. Melindasta muodostuu vaihteittain laaja suomalaisten kirjastojen yhteinen metatietovaranto.
- **Melinda-kirjasto on organisaatio**, joka tekee bibliografista kuvailua Melindassa ja joilla on yksi Melindan tietokantatunnus eli niin sanottu *LOW-tag*. Yleisten kirjastojen kohdalla samaa tietokantatunnusta käyttää yleensä kokonainen kirjastokimppa, johon kuuluu useita kunnankirjastoja.
- **FinELib-konsortiossa** hankitaan keskitetysti elektronisia aineistoja konsortion jäsenorganisaatioille. Konsortion palveluyksikkö Kansalliskirjastossa neuvottelee e-aineistojen lisensoinnista konsortion jäsenten puolesta.
- **E-aineistolla** tarkoitetaan tässä selvityksessä kirjastojen sähköisessä muodossa olevia aineistoja. Niitä ovat ostetut tai avoimet yksittäiset e-aineistot kuten kirjat, lehdet, opinnäytteet, muut digitaaliset julkaisut tai e-äänitteet ja -nuotit sekä tietokannat ja e-vapaakappaleet. Tärkeä osa e-aineistoja ovat lisensoidut aineistopaketit.